TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1031/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja	28.9.2026	§ 131/2026

TLM_Lausunto_YLITORNIO_malminetsintälupa-asia_ML2013-0041_Kairamaat_2-3_28092026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

YLITORNIO, KAIRAMAAT 2-3 – MALMINETSINTÄLUPA-ASIA / ML2013:0041

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt 21.8.2026 kaivoslain (10.6.2011/621) 37 §:n nojalla Tornionlaakson museolta lausuntoa Ylitornion ja Rovaniemen kunnan rajalla sijaitsevaan Kairamaat 2-3 -nimiseen alueeseen kohdistuvan malminetsintäluvan jatkoaikahakemuksesta ja hakemuksesta luvan täytäntöönpanemiseksi muutoksenhausta huolimatta. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo lausuu asiasta arkeologisen kulttuuriperinnön ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta vastuualueeseensa kuuluvan Ylitornion kunnan alueelta.

Lausuntopyynnön liitteenä on toimitettu malminetsintäluvan jatkoaikahakemus liitteineen sekä viittaus Tukesin palveluun, josta hakemukseen liittyvä Julkinen Natura-arvio alueesta on nähtävillä. Lupahakemus koskee voimassa olevaa malminetsintälupaa ML2013:0041. Hakemuksesta käy ilmi suunniteltu etsintäalue sekä alueelle suunnitellut toimenpiteet yleisesti. Tarkempia tutkimusten sijoittumistietoja ei ole.

Malminetsintäalue käsittää kokonaisuutena 1462,92 hehtaarin alueen Ylitornion kunnan alueella, Ylitornion ja Rovaniemen rajalla. Tutkimusalue koostuu kahdesta erillisestä alueesta (Kairamaat 2 ja Kairamaat 3). Mawson Oy hakee kolmen vuoden jatkoaikaa Kairamaat 2-3 -nimisen alueen malmipotentiaalin kartoitukselle. Lupahakemuksen mukaan maastotutkimusten päämenetelminä on timanttisyväkairaamalla otettavien kallioperänäytteiden analysointi ja tulkinnat.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Länsi-Lapin maakuntakaavassa (2015) tutkimusalue on osoitettu *Luonnonsuojelualueeksi* (SL) ja se sisältyy *Kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykkeeseen* (ek). Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Rajapalojen kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava on ollut vireillä vuodesta 2021, samoin kaivoshanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettely. Lupahakemuksen mukaista malminetsinnän kohteena olevaa aluetta lähin *valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristö* (RKY2009) **Kemin ja Tornion vanhan rajan rajapyykit** sijaitsee reilut viisi kilometriä koilliseen Rajakirakalla. Lounaassa Kaitajärvellä sijaitse muita inventoituja rakennetun kulttuuriympäristön kohteita niin ikään yli viiden kilometrin päässä.

Historiallisen ilmakuva-aineiston perusteella tutkimusalue on ollut maankäyttöhistorialtaan pääasiassa metsätalous- ja suoaluetta. Alueella sijaitsevan Palokkaanlammen autiotuvan ja Kaunismaan poroerotuspaikan

lisäksi siellä voi olla ennestään tuntemattomia rakennetun kulttuuriympäristön kohteita, kulttuuriperintökohteita tai luonnonmuistomerkkejä (esimerkiksi kookkaita/iäkkäitä puita). Muun muassa tutkimusalueen luoteispuolella sijaitsevan Meltosjoen varret ovat ilmeisesti ainakin 1940-luvun lopulla olleet uittokäytössä, johon liittyviä muita kulttuuriperintökohteita voi tutkimusalueella olla. Alueeseen kohdistuvan kaavoituksen ja muiden menettelyjen yhteydessä sekä Museovirasto että Tornionlaakson museo ovat tunnistaneet kulttuuriympäristöä koskevan selvitystarpeen ja edellyttäneet niitä lausunnoissaan.

Mikäli malminetsintään liittyvää kairausta tai muita koneellisia toimenpiteitä kohdistuu rakennusten, rakennelmien tai luonnonmuistomerkkien tms. läheisyyteen, tulee ne huomioida maastossa eikä niille tule aiheuttaa vahinkoa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Lupahakemuksen mukaisella malminetsintäalueella ei ole tunnettuja muinaisjäännöksiä. Koska alueella on potentiaalia uusien muinaisjäännösten löytymiseen, esimerkiksi rajankäyntiin tai pyyntiin liittyviä rakenteita, ja suunnitelmiin kuuluu syväkairausta sekä siihen liittyvää kalustonsiirtoa ja väliaikaisten rakenteiden tekoa, museo edellyttää, että tarkempi tutkimussuunnitelma, jossa maastotyöt ja rakennelmat kuvataan, toimitetaan museolle tiedoksi ennen maastotöiden aloittamista.

Tornionlaakson museo muistuttaa, että muinaismuistolain (295/1963) 1 §:n mukaisesti ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen kielletty. Lisäksi muinaismuistolain 14 §:n mukaisesti, jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suorittaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ kohteen luona keskeytettävä välittömästi ja löydöstä on viipymättä tehtävä ilmoitus joko Museovirastolle tai alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museo) arkeologille. Niin ikään muinaismuistolain 16 §:n mukaisesti, jos alueelta löydetään muinaisesineeksi epäilty esine, tai sellaisen katkelma, on kaivuu paikalla lopetettava välittömästi ja otettava yhteys joko Museovirastoon tai alueellisen vastuumuseon arkeologiin.

Siinä tapauksessa, että malminetsinnälle myönnetään jatkoaikaa, tulee ennen maastotöiden aloittamista esitettävä tarkempi tutkimussuunnitelma toimittaa tiedoksi Tornionlaakson museolle.

Tämän lausunnon laatimiseen on rakennetun kulttuuriympäristön osalta osallistunut rakennustutkija Teija Ylimartimo. Yhteyshenkilönne Tornionlaakson museossa on arkeologi Hanna Puolakka (hanna.puolakka@tornio.fi, puh. 040 482 0773).

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1031/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja	28.9.2026	§ 131/2026

Jakelu

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
Mawson Oy
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Ylitornion kunta

Tornionlaakson museo – Tornedalens museum
Torikatu 4
95400 Tornio

+358 (0)50 597 1559
tornionlaaksonmuseo@tornio.fi
www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo